

КОНКОРДАНЦІЯ ПОВНОГО ЗІБРАННЯ ТВОРІВ ГРИГОРІЯ СКОВОРОДИ

Online Concordance to the Complete Works of Hryhorii Skovoroda // www.arts.ualberta.ca/~ukr/skovoroda/NEW.

Онлайн-конкорданція творів Г. Сковороди – це вже друга поява словника такого типу в україністиці: першим, як відомо, побачив світ Шевченків конкорданс [див.: 6], що одразу ж привернув увагу як численних дослідників [див.: 1; 4; 5; 9], котрі одностайно визнали його значущість для підвищення рівня наукових студій над творчістю Шевченка, так і зацікавленої ширшої громадськості [див.: 2; 7]. Ось уже майже десять років жоден професійний шевченкознавець не може обійтися без конкордансу. Це видання незамінне при розгляді наскрізних мотивів, образів-концептів тощо, бо дає змогу ретельно проаналізувати абсолютно всі контексти слововживання, забезпечуючи справді науковий ґрунт спостереженням над поетичним світом митця.

Робота над проектом під керівництвом професорів Альбертського університету (Едмонтон, Канада) Наталії Пилип'юк та Олега Ільницького тривала впродовж 2004 – 2009 рр. Можна лише уявити, які труднощі постали перед ними: це й відсутність повного наукового видання творів Г. Сковороди, складність його мови, зрештою, обсяг самого словника. За визнанням упорядників, друкована конкорданція творів Сковороди обіймала б 16 томів, обсягом 500 сторінок кожен! Годі говорити, що таке видання не під силу жодній інституції, та й потреби насправді в цьому немає: онлайн-режим, крім того, що удоступнює словник для сквородинознавців – без перебільшення – усього світу, дає можливість комбінувати пошук залежно від дослідницьких завдань, чого не забезпечує друкована копія.

Конкорданція ґрунтується на текстах усіх творів автора – поезія, філософські трактати, листи, – підготовлених Л. Ушкаловим, відповідне видання нещодавно побачило світ [див.: 8] і буде, ясна річ, предметом окремого обговорення широкого кола фахівців. Тут скажемо лише, що упорядник уніс за рукописами та авторитетними списками десятки тисяч виправлень у тексти Г. Сковороди, усунувши численні помилки, перекручення, пропуски одного й більше слів, а то й цілих рядків. Повний корпус творів доступний у різних форматах – html та pdf, крім того, до кожного з них додано за наявності зображення

відповідного автографа Г. Сковороди чи списку, що зберігаються у відділі рукописних фондів і текстології Інституту літератури ім. Т. Г. Шевченка, в Інституті філософії ім. Г. С. Сковороди та Інституті рукопису Національної бібліотеки ім. В. І. Вернадського, усі – НАН України. У текстах послідовно, згідно із сучасними текстологічними засадами, відтворено навіть особливу орфографію видатного поета й мислителя, зокрема діакритичні знаки, що завжди були непереборною перешкодою для видавців його творів. Наразі маємо інтерфейс сайту лише англійською мовою, однак незабаром слід очікувати появи й україномовної версії, що полегшить розуміння інструкції з користування конкордансом студентам, школярам та ін., які знайдуть тут також авторитетне джерело текстів Сковороди.

Конкорданція містить не лише староукраїнську книжну лексику, а й латинські та грецькі слова, пошук можна здійснювати в межах як окремого твору, так і всієї спадщини. Важливо, що слова обов'язково подаються в контексті, обсяг якого визначає сам пошуковець. Конкорданція – лише інструмент у руках фахового дослідника, однак його "виготовлення" потребує неабияких інтелектуальних і матеріальних зусиль, що не кожній установі під силу. З певністю можна сказати: поява такого лексикону – завжди дієвий імпульс активізації студій над творчістю певного письменника, важливий показник його актуальності

для сьогодення й питомої ваги в історії національної літератури. Творці онлайн-конкорданції взялися за чи не найскладнішу ділянку, адже мова творів давнього українського письменства, особливо спадщини Г. Сковороди, доволі специфічна, тоді як, скажімо, праця над конкорданцією Шевченка відносно простіша з огляду головно на текстологічний рівень його видань, мовну цілісність тощо. Стосовно мовної свідомості українського мислителя ще й досі точаться суперечки. На наше переконання, саме конкорданція допоможе визнати цілковиту слушність висновків багатолітньої дослідниці означеної проблеми Лідії Гнатюк, яка в підсумковій праці, присвяченій аналізу

мови цього автора, аргументовано довела, що його староукраїнська книжна мова – це не хаос, а цілісний соціокультурний феномен [див.: 3]. Лінгвісти ще скажуть своє вагоме слово із приводу появи такого унікального ресурсу, яким відтепер може похвалитися українська наукова спільнота, а для літературознавців очевидно, що він відкриває можливості для розв'язання різноманітних проблем – від з'ясування функціональної ваги частотності певного слова до студій домінантних образів та символів у творчості Г. Сковороди. Інакше кажучи, конкорданція суттєво економить час, розширює поле прикладання дослідницьких зусиль, переводить низку завдань на принципово інший щабель.

ЛІТЕРАТУРА

1. *Аврахов Г.* “Конкорданція поетичних творів Тараса Шевченка”: Рівновеликості задуму та виконавства // *Слово і Час*. – 2005. – № 1.
2. *Видання конкорданції творів Шевченка (НТШ)* // *Літературна Україна*. – 2002. – 11 лип.
3. *Гнатюк Л.* Мовний феномен Григорія Сковороди в контексті староукраїнської книжної традиції. – К.: Київський університет, 2010. – 446 с.
4. *Дядищева-Росовецька Ю.* Недоліки корисного посібника // *Кур'єр Кривбасу*. – 2003. – № 159. – Вклейка “Література плюс”. – № 2.
5. *Зорівчак Р.* Конкорданція поетичних творів Тараса Шевченка // *Мовознавство*. – 2003. – № 1.
6. *Конкорданція поетичних творів Тараса Шевченка* / Ред. і упорядкув.: О. Ільницького, Ю. Гавриша. – Нью-Йорк; Едмонтон; Торонто, 2001. – Т. 1-4.
7. *Руженцева Є.* Каталог Шевченкового слова // *Літературна Україна*. – 2003. – 10 квіт.
8. *Сковорода Г.* Повна академічна збірка творів / За ред. Л. Ушкалова. – Харків: Майдан, 2010. – 1400 с.
9. *Стех М. Р.* Інвентар Шевченкового знаряддя // *Кур'єр Кривбасу*. – 2002. – № 156. – Вклейка “Література плюс”. – № 7.

Отримано 10 листопада 2010 р.

Олександр Боронь
м. Київ

Передплачуйте

СЛОВО *i* ЧАС

– єдиний академічний
літературознавчий журнал
про українську та світову літературу.
Передплатний індекс – 74423.
Електронний варіант
на Web-сторінці за адресою:
www.slovoichas.in.ua

